

POSTANOWIENIE

Dnia 3 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z wniosku J. S.A. w J.

przy uczestnictwie T. K.

o ustanowienie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 3 lutego 2021 r.,
zażalenia uczestnika na postanowienie Sądu Okręgowego w G.

z dnia 14 stycznia 2020 r., sygn. akt III Ca (...),

1) oddała zażalenie,

**2) rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
pozostawia do orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

W sprawie z wniosku J. Spółki Akcyjnej w J. z udziałem T. K. o ustanowienie służebności przesyłu postanowieniem z dnia 14 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w G. uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w W. z dnia 31 października 2018 r. oddalające wniosek i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu wskazano, że przyczyną uchylenia wyroku było nierozpoznanie przez Sąd Rejonowy istoty sprawy, gdyż Sąd Rejonowy co prawda w sposób prawidłowy ustalił stan faktyczny, który Sąd Okręgowy w całości podzielił,

ale wywiódł z niego nieprawidłowe wnioski, uznając, że wnioskodawca nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 305¹ k.c. Sąd drugiej instancji zakwestionował stanowisko, że wnioskodawca jest jedynie odbiorcą mediów. Uwzględnił w tym zakresie, że urządzenia wybudowane przez wnioskodawcę wchodzą w skład przedsiębiorstwa, służą do przekazywania energii elektrycznej w ramach przedsiębiorstwa oraz do pompowania wody, która następnie przekazywana jest rurami do urządzeń koksowniczych. Z tych względów Sąd drugiej instancji przyjął, że wnioskodawca spełnia wymogi z art. 305¹ k.c.

W zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego uczestnik zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. i uzasadnił to naruszeniem prawa materialnego, art. 305¹ k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że strona wnioskująca jest podmiotem wykonującym dystrybucję wody i odprowadzenia płynów na podstawie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, a wobec tego jest podmiotem uprawnionym do domagania ustanowienia służebności przesylu. Na tej podstawie uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez oddalenie apelacji wnioskodawcy ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi, który wydał orzeczenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Przy rozpoznawaniu zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zakresem kontroli Sądu Najwyższego objęte jest jedynie to, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania jedynie w przypadku nieważności postępowania (§ 2), a może uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek,

tj. czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu takiego zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy, przy czym kontrolę o tak określonych granicach należy oddzielić nie tylko od oceny zasadności pozwu (wniosku) i apelacji, lecz także od merytorycznego badania stanowiska prawnego tego sądu. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013/3/41, z dnia 15 lutego 2013 r., I CZ 5/13, OSNC-ZD 2014/A/4, z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, nie publ., z dnia 19 grudnia 2013 r., II CZ 86/13, nie publ., z dnia 9 stycznia 2014 r., V CZ 77/13, nie publ., z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CZ 118/13, nie publ.).

Sąd Okręgowy uchylił wyrok Sądu Rejonowego uznając, że Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.).

Według utrwalonej wykładni judykatury nierozpoznanie istoty sprawy rozumiane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, do czego doszło z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936/315; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635; a także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, LEX nr 50750, z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260; z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, Lex nr 1231340; z dnia 26 listopada 2012 r., I CZ 147/12, Lex nr 1284698 oraz z dnia 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12, nie publ.).

Jak wynika z uzasadnienia Sądu pierwszej instancji, sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy powództwa, ponieważ przyjął, że w sprawie

zachodziła negatywna przesłanka jurysdykcyjna w postaci braku legitymacji czynnej wnioskodawcy.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji dochodzi między innymi w razie oddalenia powództwa z powodu braku legitymacji po którejś ze stron, jeżeli - zdaniem sądu drugiej instancji - nie było do tego podstaw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2017 r., II CZ 149/16, nie publ., z dnia 27 czerwca 2017 r., II CZ 24/17, nie publ., z dnia 28 marca 2018 r., IV CZ 11/18, nie publ.). W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy uznał, że wnioskodawca nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 305¹ k.c. Nie ulega wątpliwości, że oddalając wniosek z powodu zakwestionowania legitymacji czynnej wnioskodawcy, Sąd pierwszej instancji nie odniósł się do merytorycznej podstawy zgłoszonego roszczenia, a zatem nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

Okoliczność ta przesądza o prawidłowości postanowienia Sądu Okręgowego, przy czym, co zostało już wyjaśnione kwestie związane z merytoryczną oceną legitymacji czynnej wnioskodawcy pozostają poza kontrolą Sądu Najwyższego prowadzona w związku z zażaleniem na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji. Podkreślenie to jest istotne także wobec treści zarzutów zażalenia, które koncentrują się na kwestii legitymacji wnioskodawcy oraz wobec zupełnie chybionego wniosku uczestnika o zmianę zaskarżonego postanowienia i merytoryczne rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy o oddaleniu apelacji wnioskodawcy wniesionej od orzeczenia Sądu pierwszej instancji.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.

jw